

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗБАЛАНСОВАНИМ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

CONCEPTUAL POSITIONS OF BALANCED INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF NATIONAL ECONOMY MANAGEMENT

У статті сформовано загальну концепцію управління збалансованим інноваційним розвитком промислових підприємств національного господарства України. Досліджено особливості збалансованого напрямку інноваційної діяльності підприємств та відповідних інноваційних стратегій. Значна увага в роботі звертається на процес стратегічного інноваційного планування та оцінку інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання. В процесі дослідження сформовано комплекс організаційних заходів, здатних максимально активізувати інноваційну діяльність промислових підприємств. Також у статті наведено діагностику непередбачуваних ризиків зовнішнього й внутрішнього середовища підприємств у їх інноваційній діяльності.

Ключові слова: збалансований інноваційний розвиток, стратегія інноваційного розвитку, інноваційний потенціал підприємства, стратегічне інноваційне планування, експортно-орієнтовані підприємства.

В статті сформована об'єктивна концепція управління сбалансованим інноваційним розвитком промислових підприємств національного господарства України. Исследованы особенности сбалансированного направления инновационной деятельности предприятий и соответствующих инновационных стратегий. Значительное внимание в работе обращается на процесс стратегического инновационного планирования и оценку инновационного потен-

циала субъектов хозяйствования. В процессе исследования сформирован комплекс организационных мероприятий, способных максимально активизировать инновационную деятельность промышленных предприятий. Также в статье приведена диагностика непредсказуемых рисков внешней и внутренней среды предприятий в их инновационной деятельности.

Ключевые слова: сбалансированное инновационное развитие, стратегия инновационного развития, инновационный потенциал предприятия, стратегическое инновационное планирование, экспортно-ориентированные предприятия.

The article formed the general concept of balanced innovative development of industrial enterprises of Ukrainian national economy management. Balanced direction features of innovative activity of enterprises and related innovation strategies were investigated. Considerable attention is paid to the process of innovative strategic planning and evaluation of the innovative potential of economic entities. During the research the complex of organizational activities that could most intensify the innovative activity of industrial enterprises was formed. The article also shows the diagnosis of unpredictable risks of external and internal environment of enterprises in their innovative activities.

Key words: balanced innovative development, innovation development strategy, innovative potential of the enterprise, innovative strategic planning, export-oriented enterprises.

УДК 330.341.1

Воробйов Р.Б.

здобувач кафедри економіки, організації та управління підприємствами ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Постановка проблеми. Загальна концепція управління інноваційним розвитком промислових підприємств національного господарства України повинна відображати перспективи та ефективність реалізації національних стратегічних пріоритетів і державних програм, а саме поліпшення добробуту населення, підвищення рівня економічного розвитку галузей та регіонів, покращення умов техніко-інформаційного середовища, забезпечення національної економічної безпеки. Для досягнення такої мети перш за все необхідно вирішити базове комплексне завдання – сформувати цілісну інноваційну систему на принципах збалансованості, спрямовану на розширене відтворення та саморозвиток. Виходить, що головним принципом інноваційного розвитку українських промислових підприємств є формування збалансованого механізму, котрий буде забезпечувати взаємоузгоджений рух ресурсів в нерозривній системі їх використання та відтворення відповідно до основних стратегічних напрямів розвитку. З огляду на сучасні тенденції розвитку

економіки особливо актуальними постають питання управління інноваційним розвитком експортно-орієнтованих галузей національного господарства, які можуть забезпечити конкурентоспроможність продукції своїх підприємств з точки зору збалансованого сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних реаліях практично відсутні спроби щодо точного трактування сутності поняття «збалансований інноваційний розвиток», а дослідження його проблематики не передбачає великої кількості теорій та напрацювань. Цей факт лише наголошує на складності та багатогранності окресленого явища. Загалом питанням дослідження інноваційного розвитку підприємств присвячені праці таких науковців, як, зокрема, О.І. Амоша, Л.Л. Антонюк, Є.В. Афанасьєв, О.І. Волков, В.М. Геець, В.М. Гриньова, С.М. Ілляшенко, А.М. Колот, Н.М. Корсікова, М.І. Крупка, О.Є. Кузьмін, П.П. Микитюк, С.В. Онишко, М.В. Стадник, Л.І. Федулова, І.Г. Яненкова [1–5].

Постановка завдання. Метою дослідження є формування концептуальних положень щодо управління збалансованим інноваційним розвитком експортно-орієнтованих промислових підприємств національного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Складні сучасні інтеграційні процеси ставлять перед промисловими підприємствами все нові завдання, які для успішного й ефективного функціонування останніх потребують своєчасного внесення змін в стратегічні орієнтири з огляду на досягнення науково-технічного прогресу та високій рівень невизначеності середовища їх функціонування. За таких умов радикальна переорієнтація господарської діяльності вітчизняних підприємств на нові суспільні вимоги й потреби з урахуванням інноваційної складової набуває пріоритетної ролі на світових ринках. Проте в сучасних умовах промислові підприємства рідко акцентують увагу на пошуку нових інноваційних напрямів діяльності, що є причиною втрати ринків збуту, зниження рівня конкурентоздатності, невчасної реакції на суспільні вимоги в економіці тощо.

Для того щоб визначитися з певним напрямом інноваційного розвитку, керівникам промислових підприємств потрібно виявити й оцінити силу впливу наявних ключових факторів успіху інноваційного розвитку. Найбільш оптимальним напрямом інноваційного розвитку для експортно-орієнтованих промислових підприємств національного господарства України є збалансований, який практично застосовується під час поступового здійснення необхідних техніко-технологічних змін та нововведень, що відповідає сучасному стану української економіки.

У будь-якому обраному напрямі інноваційного розвитку основними важелями інноваційної активності є незалежні зовнішні фактори та внутрішні проблеми підприємств (знос технічного обладнання, нестача виробничих потужностей, високі витрати на енергоносії тощо). При цьому зовнішнім джерелом інновацій переважно є ефект конкуренції та боротьба за кожного споживача на ринку кінцевої продукції.

Оглядом дослідження господарської діяльності експортно-орієнтованих підприємств України показало, що основними факторами, які перешкоджають їх інноваційній активності або обмежують її, є висока вартість технічних нововведень, низький рівень науково-технічного потенціалу, недосконалість технологічних алгоритмів, нестача власних коштів та активів, обмеженість фінансової підтримки держави, відсутність висококваліфікованих кадрів тощо. Крім того, належному інноваційному розвитку також перешкоджає відносно низький рівень кооперації в умовах розробки технологічних інновацій [2, с. 78].

Слід зауважити, що комплексна оцінка інноваційної активності підприємств національного

господарства перш за все спрямована на формування їх стратегічних цілей розвитку на основі науково-дослідного досвіду та виявлених можливостей щодо впровадження новітніх технологій. Якщо в суб'єктів господарювання є деякий позитивний досвід у сфері реалізації інвестиційно-інноваційних проектів, особливо тих, що стосуються створення принципово нового товару, то такі підприємства, як правило, обирають більш наступальні інноваційні стратегії, а саме стратегії досвідченого лідерства, випереджальної наукоємності, радикального інноваційного випередження.

Проте якщо підприємства лише вдосконалюють та пропонують кінцевим споживачам модифіковані варіанти своєї продукції, тобто впроваджують тільки поліпшуючі технології, то найбільш оптимальними стратегіями інноваційного розвитку можна вважати стратегії очікування лідера, інноваційного послідовника, продуктової імітації, збереження технологічних позицій, слідування за ринком тощо. Слід сказати, що всі названі стратегії можна віднести до збалансованого напрямку інноваційного розвитку підприємств, оскільки вони передбачають підтримання та поступове здійснення техніко-технологічних змін, а тому є менш небезпечними та потребують нижчих видатків.

Вибір інноваційної стратегії (лідера чи послідовника) здійснюється залежно від поточного рівня виробничо-господарського та техніко-технологічного розвитку. Після вибору конкретної стратегії бажано здійснити розрахунок потенційних витрат на реалізацію продуктової і технологічної нововведень за усіма альтернативними варіантами.

У процесі розробки та прийняття стратегії інноваційного розвитку досить важливим етапом є оцінка інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання, що здійснюється задля отримання інформації про достатність фінансово-економічних ресурсів для забезпечення як стратегічно-інноваційної, так і поточної виробничо-господарської діяльності загалом. Інноваційний потенціал підприємства є загальною сукупністю можливостей досягнення поставлених інноваційних цілей за умови наявних ресурсів. Інноваційний потенціал має таку структуру [3, с. 54]:

- виробничо-технологічний потенціал;
- фінансово-економічний потенціал;
- організаційно-управлінський потенціал;
- науково-дослідний потенціал;
- кадровий потенціал.

Здійснюючи діагностику інноваційного потенціалу підприємства, управлінець визначає власні варіанти та можливості ведення подальшої інноваційної політики. Таким чином, він обирає напрям впровадження тих чи інших технологій, які «під силу» підприємству на певному етапі розвитку. Тому саме від стану інноваційного потенціалу і залежить остаточний вибір стратегії інноваційного розвитку.

Отже, забезпечення стабільного й перспективного розвитку будь-якої галузі та національного господарства загалом, зокрема в умовах прискореної глобалізації та інтеграції до світового економічного простору, можливе лише на інноваційно-інвестиційній основі. Саме поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності, вкладення капіталу в наукові розробки та сучасні інноваційні технології, а також виробництво принципово нової інноваційної продукції варто розцінювати як одні з найважливіших факторів ефективного функціонування галузей у відкритому невизначеному середовищі.

У процесі формування інноваційної стратегії промислового підприємства з огляду на збалансований інноваційний розвиток необхідно враховувати такі функції суб'єкта господарювання:

1) забезпечення збалансованості та пропорційності між виробничими структурними ланками на інноваційно-інвестиційній основі;

2) реалізація усіх форм економічного потенціалу, а також забезпечення кооперації та співпраці між ними щодо формування й використання інноваційного потенціалу з орієнтиром на перспективне економічне зростання;

3) формування й додержання надійних стимулів підприємців, керівників, працівників та колективів загалом щодо створення принципово нових продуктів, технологій, форм організації виробництва й праці, маркетингової політики, реклами творчо-інтелектуального потенціалу усіх суб'єктів матеріального відтворення;

4) забезпечення рівних економічних умов для реалізації економічного потенціалу кожного суб'єкта господарювання в організації перспективного й ефективного інноваційного процесу.

Таким чином, проведення організаційних заходів, здатних максимально активізувати інноваційну активність промислових підприємств в сучасних інтеграційних умовах, є одним з базових завдань.

Для поступового переходу до інноваційного варіанту розширеного відтворення та реалізації інноваційних програм необхідна відповідна організаційно-управлінська система з обґрунтованим складом елементів, котрі повинні знаходитись в постійному синергетичному взаємозв'язку та єдності. Функціонування кожного такого інноваційного елемента, а також взаємозв'язок між ними формуються на основі таких організаційних принципів: пропорційності, спеціалізації, самоорганізації, матеріальної зацікавленості, державного регулювання, комерційного розрахунку [4, с. 9].

Слід зауважити, що інноваційна система будь-якого підприємства завжди пов'язана зі значними ризиками, а тому основною передумовою їх стимулювання є формування окремих систем матеріальних та фінансових резервних фондів, венчурного капіталу, а також системи венчурних фірм.

Найбільш впливовим ризиком, що перешкоджає підвищенню інноваційної активності багатьох промислових підприємств України, слід вважати стрімке падіння платоспроможного попиту на результати наукових прикладних досліджень. Тому особливої актуальності набуває завдання його підйому, що можливо за рахунок:

– створення надійної державної економічної політики з метою забезпечення платоспроможного попиту відповідними структурами: окремими підприємствами, корпораціями, ринковою інфраструктурою;

– формування більш якісних пропозицій на новітні технології, принципово нову продукцію, конструкторські розробки та проекти, наукову інформацію, а також технічні моделі зниження собівартості продукції;

– проведення робіт з покращення якості засобів просування інноваційної, наукової та техніко-технологічної інформації.

Сьогодні держава в будь-якому разі має стимулювати інноваційну активність промислових підприємств національного господарства не тільки економічним важелем – встановленням обґрунтованої ціни, – але й створенням резервних фондів на регіональному рівні, забезпеченням замовлень матеріально-технічними ресурсами, організацією централизованих поповнень інноваційних запасів тощо.

Як було зазначено раніше, інноваційність будь-якого підприємства визначається його стратегією. Щоб зрозуміти, як та які нововведення треба впроваджувати, які матеріальні та фінансові ресурси необхідно залучати для їх введення, хто саме забезпечить їх введення в експлуатацію, в який час бажано впроваджувати ці нововведення та як організувати роботу колективу, що бере участь в цьому інноваційному процесі, доцільно розробляти на підприємствах відповідний план впровадження будь-яких нововведень.

Процес планування інноваційного розвитку суб'єкта господарювання має ряд специфічних особливостей, обумовлених загальним характером інноваційної діяльності. Практика господарювання вітчизняних та зарубіжних підприємств показує, що в умовах нестабільного зовнішнього середовища необхідно не лише бачити найближчу перспективу, але й прогнозувати майбутній розвиток. Тому доцільно, щоб система інноваційного планування розвитку промислових підприємств включала складові підсистеми поточного та перспективного планування [5, с. 25].

В процесі формування плану інноваційного розвитку промислових підприємств національного господарства бажано враховувати невизначеність середовища та непередбачувані ситуації, котрі можуть викликати різні ступені ризику (рис. 1).

Взагалі природною метою реалізації інноваційної діяльності є оздоровлення господарського



Рис. 1. Невизначеність та непередбачуваність зовнішнього середовища (ризиків) під час планування інноваційного ризику підприємств

середовища, в якому промислові підприємства організовують нововведення, впроваджують новітню техніку та технології, а також якісно нові форми організації виробничого процесу, праці, маркетингової діяльності, розроблені за допомогою прикладної науки та проектно-дослідної роботи. У комплексі за весь цей процес відповідає саме цілісна система інноваційного розвитку підприємств з урахуванням відповідного обраного напрямку розвитку.

Отже, регулювання та підтримка збалансованого напрямку інноваційного розвитку всіх суб'єктів промислової діяльності полягає у вирішенні таких завдань:

1) законодавчо забезпечити оптимальні умови для пришвидшення розвитку інноваційно-активних економічних зон промисловості;

2) впровадити систему пільгового оподаткування інноваційних напрямів розвитку, що стимулюватиме капіталовкладення у промисловість;

3) сформувати діючі регіональні програми підтримки соціально-економічного розвитку інноваційно-активних зон господарювання;

4) здійснювати постійний моніторинг стану інноваційно-активних підприємств в різних економічних зонах промисловості;

5) підтримувати баланс регіональних та загальнодержавних інтересів в інноваційній сфері промисловості.

А для експортно-орієнтованих підприємств національного господарства варто враховувати рекомендації такого характеру:

1) завжди слід дотримуватися в процесі розробки концептуальної моделі інноваційного розвитку балансу інтересів бізнесу, держави, населення та економічних пріоритетів конкретного регіону, що в будь-якому разі визначає основну мету концепції;

2) намагатися сформувати механізм інноваційного розвитку, збалансований у цілісній системі використання й відтворення ресурсів, який забезпечить їх взаємний рух відповідно до стратегічних пріоритетів;

3) треба завжди розвивати інноваційну інфраструктуру, наприклад, за рахунок дослідження інноваційних об'єктів, які спеціально створюються за підтримки місцевої влади та держави загалом;

4) завжди слід виділяти в межах промислової галузі певні підприємства-лідери, котрі можуть дати приклад та стати інноваційним «локомотивом» галузі, а тому можуть сприяти зростанню інноваційно-інвестиційної привабливості інших підприємств, їх конкурентоздатності.

В сучасних інтеграційних умовах управління збалансованим інноваційним розвитком промислових підприємств неможливе без своєчасного виявлення та врахування незалежних факторів впливу, а також зосередження уваги на тих аспектах, що безпосередньо характеризують процес здійснення інноваційної діяльності за умови її подальшого ефективного розвитку. До таких факторів впливу на інноваційний розвиток промислових підприємств слід віднести процес інтеграції у світовий економічний простір, непередбачуваність розвитку економічних процесів на всіх рівнях, високий рівень конкуренції на цільовому ринку, рівень відповідності інноваційної продукції підприємств вимогам та уподобанням споживачів у певному сегменті ринку, загроза випуску менш сучасної продукції, що не відповідає реаліям часу, тощо.

Отже, наведені фактори впливу на рівень інноваційного розвитку підприємств національного господарства України передбачають реалізацію цього процесу за умови їх сукупного позитивного впливу на господарську діяльність, що відповідає явищу синергізму інноваційного розвитку. Саме в цьому і полягає основна концепція ефективного управління збалансованим сталим інноваційним розвитком промислових підприємств.

Висновки з проведеного дослідження. Збалансований інноваційний розвиток будь-якого підприємства є процесом його цілеспрямованого й

послідовного руху до стійкого інноваційного стану під впливом синергетичного впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, котрі визначають стійкість функціональних систем підприємства в умовах невизначеності, який характеризується якісним результатом, досягнутим залежно від швидкості та інтенсивності інноваційних процесів.

В сучасних швидкозмінних умовах господарювання розробка відповідної концепції інноваційного розвитку промислового підприємства національного господарства обов'язково повинна враховувати вплив усіх можливих факторів його внутрішнього та зовнішнього середовища, а саме:

- реалізацію комплексу заходів, здатних значно активізувати інноваційну діяльність промислових підприємств в межах окремої галузі;
- необхідність переведення промислових галузей країни на новий шлях інноваційного розвитку з урахуванням вимог науково-технічного прогресу з метою переходу до стійкого економічного зростання;
- необхідність формування належного інноваційного потенціалу України, підвищення інно-

ваційної активності підприємств та прискорення процесу переходу до новітнього розвитку національного господарства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : [монографія] / [Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук]. – К. : КНЕУ, 2010. – 394 с.
2. Гаман М.В. Управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : [монографія] / М.В. Гаман. – К. : Вікторія, 2011. – 312 с.
3. Інноваційний розвиток економічної системи: оцінка інноваційного потенціалу / [Ю.М. Максимов, С.М. Мітяков, О.І. Мітякова, Т.О. Федосєєва] // Інновації. – 2006. – № 6. – С. 53–56.
4. Корсікова Н.М. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних умовах / Н.М. Корсікова // Економіка харч. пром-сті. – 2009. – № 3. – С. 8–10.
5. П'ятницька Г.І. Інноваційні стратегії в сучасних умовах господарювання: суть та наукові підходи до формування вибору / Г.І. П'ятницька // Проблеми науки. – 2004. – № 11. – С. 21–29.

MODERN VIEW OF THE SYSTEM OF COMMUNICATION SUPPORT OF PERSONNEL MANAGERIAL ACTIVITY

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА СИСТЕМУ КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

The article deals with the nature of communication based on project-oriented approach in current economic conditions. The basic criteria, according to which the effective communication system can be achieved by the company within the project-oriented approach, have been selected. The tasks have been identified within the communication processes at an enterprise in the context of a project-oriented approach.

Key words: communication, communication support, managerial activity, project-oriented approach.

У статті розглянуто характер комунікацій на основі проектно – орієнтованого підходу в сучасних умовах господарювання. Виділені основні критерії за якими досягається ефективна система комунікації на підприємстві в рамках проектно- орієнтованого підходу. Визначені завдання в межах комунікаційних

процесів на підприємстві в контексті проектно- орієнтованого підходу.

Ключові слова: комунікації, комунікаційне забезпечення, управлінська діяльність, проектно-орієнтований підхід.

В статье рассмотрены характер коммуникаций на основе проектно-ориентированного подхода в современных условиях хозяйствования. Выделены основные критерии, по которым достигается результативная система коммуникации на предприятии в рамках проектно-ориентированного подхода. Определены задачи в пределах коммуникационных процессов на предприятии в контексте проектно ориентированного подхода.

Ключевые слова: коммуникации, коммуникационное обеспечение, управленческая деятельность, проектно-ориентированный подход.

UDC 005.3

Hryshyna V.V.

Postgraduate Student
Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

Problem statement. The current financial and economic instability of the country and the market competition aggravation make the domestic top managers to pay attention to the priority benefits in their enterprises' activities. Every enterprise is a very complex structure with a multilevel organization of managerial activity, which requires the continuous

improvement of managerial activities, the rational use of priority resources of enterprises, the search for new management approaches.

One of the priority and significant resources at an enterprise was and is today the personnel of this enterprise. The well-built hierarchical structure of management of an enterprise is the key to a com-